

Zbornik sudske prakse

Predmet C-356/21

**J. K.
protiv
TP S.A.**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Poljska))

Presuda Suda (drugo vijeće) od 12. siječnja 2023.

„Zahtjev za prethodnu odluku – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Direktiva 2000/78/EZ – Članak 3. stavak 1. točke (a) i (c) – Uvjeti za pristup samozapošljavanju – Uvjeti zapošljavanja i uvjeti rada – Zabrana svake diskriminacije na temelju spolne orijentacije – Samozaposleni radnik koji radi na temelju ugovora o djelu – Raskid i neobnavljanje ugovora – Slobodan odabir ugovorne strane”

1. *Socijalna politika – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Direktiva 2000/78/EZ – Područje primjene – Uvjeti za pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i uvjeti za obavljanje zanimanja – Pojam – Autonomno i ujednačeno tumačenje – Široko tumačenje (čl. 19. st. 1., čl. 45. i čl. 153. st. 2. UFEU-a; Direktiva Vijeća 2000/78, uv. izj. 9. i 11. i čl. 1. i čl. 3. st. 1. t. (a))*

(t. 34.-43.)

2. *Socijalna politika – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Direktiva 2000/78/EZ – Područje primjene – Uvjeti za pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i uvjeti za obavljanje zanimanja – Pojam – Ugovaratelj koji obavlja gospodarsku djelatnost kao samozaposlena osoba – Stvarna i konkretna profesionalna djelatnost koja se osobno redovito obavlja u korist istog adresata i koja omogućuje ostvarivanje sredstava za život – Odbijanje sklapanja ugovora o djelu s navedenim ugovarateljem zbog razloga povezanih sa spolnom orijentacijom – Uključenost (Direktiva Vijeća 2000/78, čl. 3. st. 1. t. (a))*

(t. 44.-47., 49.-51.)

3. *Socijalna politika – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Direktiva 2000/78/EZ – Područje primjene – Uvjeti zapošljavanja i uvjeti rada – Pojam – Nesvojevoljni prestanak rada samozaposlenog radnika – Raskid i neobnavljanje ugovora o djelu zbog razloga povezanih s njegovom spolnom orijentacijom – Uključenost*

(Direktiva Vijeća 2000/78, čl. 3. st. 1. t. (c))

(t. 61.-63., 65., 66.)

4. *Socijalna politika – Jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja – Direktiva 2000/78/EZ – Zabrana diskriminacije na temelju spolne orijentacije – Mjere predviđene nacionalnim zakonodavstvom nužne za zaštitu prava i sloboda drugih ljudi – Slobodan odabir ugovaratelja – Ugovaratelj koji obavlja gospodarsku djelatnost kao samozaposlena osoba – Odbijanje sklapanja ili obnavljanja ugovora o djelu s navedenim ugovarateljem zbog razloga povezanih sa spolnom orijentacijom – Nacionalno zakonodavstvo kojim se to odbijanje isključuje iz zaštite od diskriminacije predviđene Direktivom – Nedopuštenost*
(Direktiva Vijeća 2000/78, čl. 2. st. 5. i čl. 3. st. 1. t. (a) i (c))

(t. 72., 73., 75.-79. i izreka)

Kratak prikaz

Između 2010. i 2017. osoba J. K. je, na temelju niza uzastopnih kratkoročnih ugovora o djelu sklopljenih u okviru njezine gospodarske djelatnosti kao samozaposlene osobe, osobno pripremala montirani materijal, televizijske najave i reportaže za Redakciju za montažu i promotivne sadržaje programa društva TP, koje upravlja nacionalnom javnom televizijskom postajom u Poljskoj.

Osoba J. K. i društvo TP su 20. studenoga 2017. sklopili novi ugovor o djelu za razdoblje od jednog mjeseca, kojim su bila predviđena dva jednotjedna dežurstva u prosincu. Međutim, nakon što su osoba J. K. i njezin partner na YouTubeu 4. prosinca 2017. objavili videozapis s ciljem promicanja tolerancije prema istospolnim parovima, društvo TP je obavijestilo osobu J. K. o otkazivanju tih dvaju jednotjednih dežurstava.

Dakle, osoba J. K. tijekom prosinca 2017. nije obavila nijedno dežurstvo, a između nje i društva TP nije sklopljen nikakav novi ugovor o djelu.

Nakon toga osoba J. K. podnijela je tužbu sudu koji je uputio zahtjev, Sądu Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Općinski sud u Varšavi, Poljska) radi naknade, među ostalim, nematerijalne štete koja je nastala jer je društvo TP odbilo obnoviti njezin ugovor o radu, čime je njihov poslovni odnos okončan zbog, prema mišljenju osobe J. K., razloga povezanog s njezinom spolnom orijentacijom.

U okviru tog spora taj sud dvoji o usklađenosti odredbe poljskog zakonodavstva¹ s pravom Unije jer se njome iz zaštite od diskriminacija koju dodjeljuje Direktiva 2000/78² isključuje slobodan odabir ugovaratelja pod uvjetom da se taj odabir ne provodi na temelju spola, rase, etničkog podrijetla ili nacionalnosti.

¹ Riječ je o članku 5. točki 3. ustave o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Zakon o provedbi nekih odredbi prava Europske unije u području jednakog postupanja) od 3. prosinca 2010. (Dz. U. br. 254, poz. 1700). U njegovoj konsolidiranoj verziji (Dz. U. iz 2016., poz. 1219) tom se odredbom predviđa da se taj zakon ne primjenjuje na slobodan odabir ugovaratelja pod uvjetom da se taj odabir ne provodi na temelju spola, rase, etničkog podrijetla ili nacionalnosti.

² Direktiva Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (SL 2000., L 303, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69.)

U tom pogledu, Sud je presudio da se članku 3. stavku 1. točkama (a) i (c) Direktive 2000/78 protivi takva nacionalna odredba kojom se, na temelju slobodnog odabira ugovaratelja, iz zaštite od diskriminacija isključuje odbijanje, na temelju spolne orijentacije osobe, da se s njom sklopi ili obnovi ugovor čiji je predmet pružanje određenih usluga te osobe u okviru obavljanja djelatnosti samozaposlene osobe.

Ocjena Suda

Kao prvo, Sud podsjeća na to da pojmove „zapošljavanje”, „samozapošljavanje” i „obavljanje zanimanja” iz članka 3. stavka 1. točke (a) Direktive 2000/78³ treba tumačiti u širem smislu. Tako je cilj Direktive 2000/78 obuhvatiti širok raspon profesionalnih djelatnosti, uključujući one koje samozaposlene osobe obavljaju kako bi podmirile svoje osnovne životne potrebe. Međutim valja razlikovati djelatnosti obuhvaćene područjem primjene te direktive od onih koje se sastoje od jednostavne isporuke robe ili usluga jednom ili više primatelja, koje nisu obuhvaćene tim područjem primjene.

Stoga, kako bi profesionalne djelatnosti ulazile u područje primjene Direktive 2000/78, one moraju biti stvarne i moraju se obavljati u okviru pravnog odnosa koji obilježava određena stabilnost, što u pogledu djelatnosti koju obavlja osoba J. K. treba ocijeniti sud koji je uputio zahtjev.

Međutim, budući da je potonja djelatnost stvarna i konkretna profesionalna djelatnost koja se osobno redovito obavlja u korist istog adresata i koja osobi J. K. omogućuje da u cijelosti ili djelomično ostvari sredstva za život, pitanje jesu li uvjeti za pristup takvoj djelatnosti obuhvaćeni člankom 3. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2000/78 ne ovisi o tome obavlja li osoba tu djelatnost kao „zaposlena” ili „samozaposlena”.

Sud zaključuje da, kako bi osoba mogla učinkovito obavljati svoju profesionalnu djelatnost, sklapanje ugovora o djelu okolnost je čije postojanje može biti obvezno. Posljedično, pojam „uvjeti za pristup” samozapošljavanju⁴ može uključivati sklapanje takvog ugovora, a odbijanje sklapanja tog ugovora zbog razloga povezanih sa spolnom orijentacijom ugovaratelja obuhvaćeno je područjem primjene Direktive 2000/78.

Kao drugo, što se tiče tumačenja članka 3. stavka 1. točke (c) Direktive 2000/78⁵, Sud zaključuje da se pojam „zapošljavanje i uvjeti rada” koji se u njemu nalazi, s obzirom na cilj te direktive, u širem smislu odnosi na uvjete koji se primjenjuju na svaki oblik djelatnosti zaposlene i samozaposlene osobe, bez obzira na pravni oblik u kojem se ta djelatnost obavlja.

Posljedično, čini se da činjenica da osoba J. K. nije mogla odraditi nijedno od dežurstava predviđenih ugovorom o djelu predstavlja nesvojevoljni prestanak rada samozaposlenog radnika koji se može izjednačiti s otkazom zaposlenom radniku, što mora provjeriti sud koji je uputio zahtjev. U tim okolnostima, odluka društva TP da ne obnovi ugovor o djelu s osobom J. K., prema njezinu mišljenju zbog njezine spolne orijentacije, čime je tako okončan poslovni odnos koji postoji među njima, obuhvaćena je područjem primjene članka 3. stavka 1. točke (c) Direktive 2000/78.

³ U skladu s člankom 3. stavkom 1. točkom (a) Direktive 2000/78, „[u] granicama nadležnosti prenesenih na [Uniju], [t]a se [d]irektiva primjenjuje na sve osobe, bilo u javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u odnosu na [...] uvjete za pristup zapošljavanju, samozapošljavanju ili uvjete za obavljanje zanimanja, uključujući mjerila odabira i uvjete za primanje u radni odnos, bez obzira na to o kojoj se vrsti djelatnosti radi te na svim profesionalnim razinama, uključujući napredovanje”.

⁴ U smislu članka 3. stavka 1. točke (a) Direktive 2000/78

⁵ Na temelju članka 3. stavka 1. točke (c) Direktive 2000/78, ona se primjenjuje na zapošljavanje i uvjete rada, uključujući otkaze i plaće.

Kao treće i posljednje, Sud ističe da kada bi se prihvatilo da sloboda ugovaranja dopušta odbijanje sklapanja ugovora s osobom zbog njezine spolne orijentacije, time bi se članku 3. stavku 1. točki (a) Direktive 2000/78 oduzeo koristan učinak jer se tom odredbom upravo zabranjuje svaka diskriminacija koja se temelji na takvom razlogu kad je riječ o pristupu djelatnostima samozaposlenih osoba.

Dakle, budući da sloboda poduzetništva nije apsolutno pravo, ne može se na temelju odredbe poljskog prava o kojoj je riječ, koja u iznimke od slobodnog odabira ugovaratelja ne uključuje spolnu orijentaciju, opravdati, u ovom slučaju, isključivanje iz zaštite od diskriminacija, dodijeljene Direktivom 2000/78, kada to isključenje nije nužno, u skladu s člankom 2. stavkom 5. te direktive, za zaštitu prava i sloboda drugih osoba u demokratskom društvu.